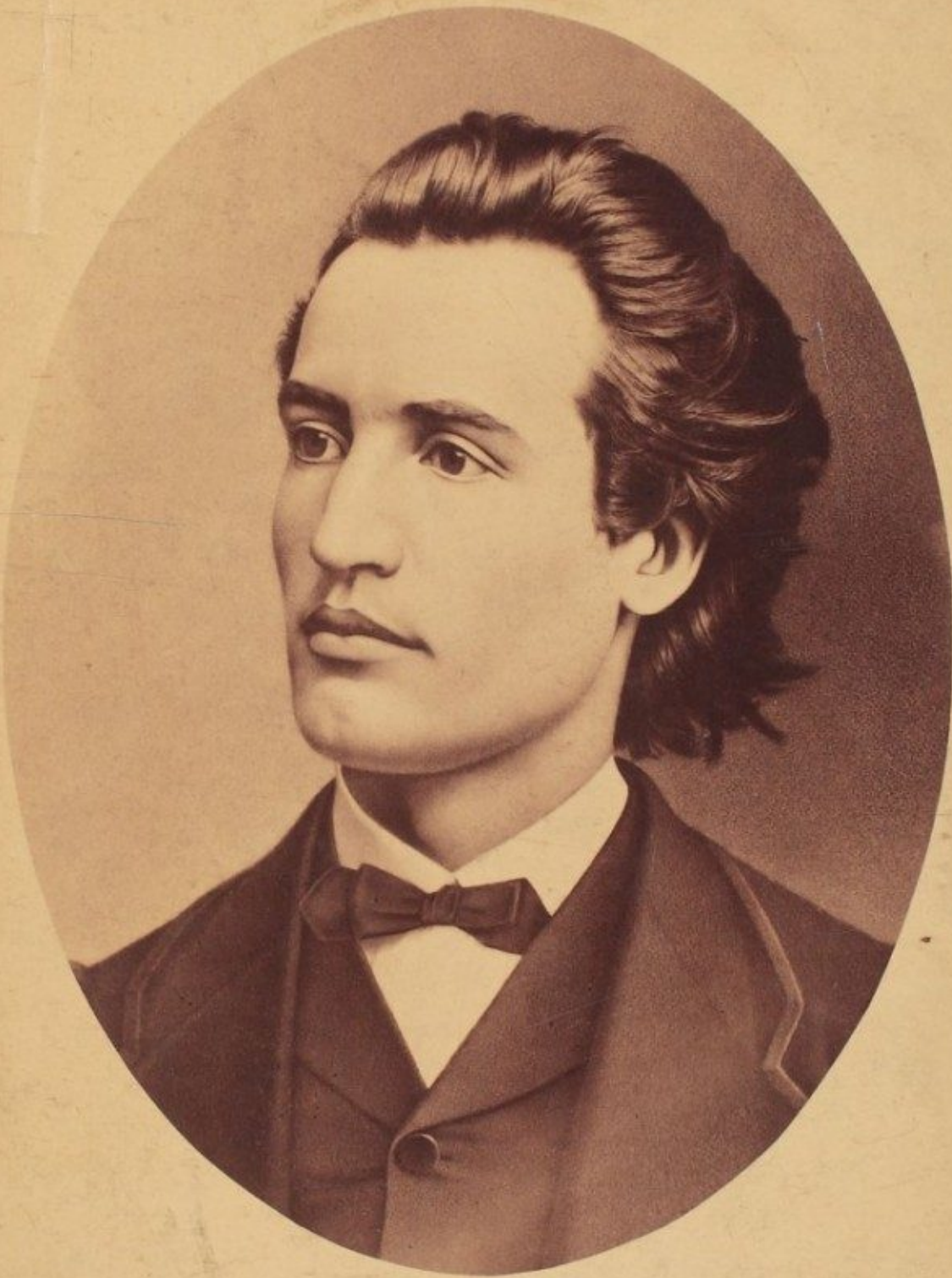

**[„UN PROIECT DE LEGE”] – de
Mihai Eminescu [24 februarie
1882]**

M. Eminescu de Mari

Bernhard Brandt

JASSY.

Un proiect de lege depus în Camera Ungariei avea de țintă a introduce în școlile secundare ale confesiunilor – deci și în acele ale bisericii române – limba de propunere maghiară. Învederat că scopul acestei legi era de-a maghiariza cu totul învățământul secundar și de-a pune limba națională a populațiilor (pe cea română bunăoară) în linia a doua, a unui obiect abia tratat în mod extraordinar și cât se poate mai pe deasupra.

În afacerea acestui proiect privitor la școlile secundare I.P.S.S. Miron Roman, arhiepiscop și mitropolit al românilor răsăriteni din Ardeal și Țara Ungurească, a adresat Camerei ungare un memoriu din care „Pesther-Lloyd” estrage următoarele:

Caracterul principal al proiectului de lege relativ la școlile secundare consistă – în aparență – în egala îndreptățire a tuturor confesiunilor; dar acest caracter nu exclude contrazicerea aparentă că proiectul culminează în tendența de-a maghiariza pe cetățenii de altă limbă în detrimentul autonomiei tuturor confesiunilor chiar, voind a supune pe credincioșii confesiunilor de naționalitate nemaghiară unui sistem de învățământ care să-i silească a neglija limba lor maternă și să-i împingă pe căile maghiarizării, rezervându-și guvernul facultatea de-a aplica gradat rigorile sau favorile sale față cu deosebitele confesiuni. Cumcă acesta e scopul proiectului dovedesc stipulațiunile lui, după cari limba de propunere a institutelor secundare ce s-ar înființa de acum înainte nu va fi pe viitor decât exclusiv cea maghiară (§ 29), iar limbile nemaghiare ale țării nu vor fi propuse în toate școlile secundare – fie ale statului, fie confesionale – decât ca obiecte extraordinare de învățământ (§ § 9, 78). În fine ministrul are dreptul de- a determina programa obiectelor în așa măsură încât învățământul sistematic al limbilor nemaghiare ale țării să fie curat cu neputință.

Biserica română a Răsăritului nu are nimic de zis dacă

legislațiunea voiește a stabili minimul materialului de învățământ pentru școalele secundare sau, c-un cuvânt, dacă voiește să reguleze esența învățământului public, nici are ceva de zis dacă statul, în virtutea dreptului său de supraveghere, controlează dispoziția și succesul școalelor secundare confesionale corespunzător cu starea confesiunilor; dar de îndată ce proiectul cearcă a transmite asupra autorității statului o mare parte din drepturile și agendele cari se exercitau și se exercită pân' acum de către confesiunile autonome – între cari calificarea profesorilor bunăoară – biserica română a Răsăritului, voind a păstra autonomia ei, garantată prin lege, cată să protesteze cu atât mai tare cu cât biserica aceasta au ținut totdeauna seamă de interesele statului și de avantajele unui sistem unitar de învățământ și pentru că au căutat și va căuta a nu rămânea întru nimic îndărătul institutelor statului în privirea rezultatelor învățământului secundar.

...Față c-un proiect de lege care – ca cel în cestiune – primejduiește caracterul național al bisericelor de limbă nemaghiară, cată să relevăm în deosebi împrejurarea că în naționalitățile nemaghiare ale patriei conștiința propriei lor naționalități e atât de dezvoltată încât nu poate fi înădușită prin nici un fel de reglementări și sisteme de învățământ. Această conștiință, nutrită prin respectul de sine însuși, se bazează pe temelii morale de așa natură încât din ele poate răsări până și puterea legitimei apărări. Orice experiment menit a înăduși conștiința națională a ginților de limbă nemaghiară poate degenera într-o eroare politică care ar putea să aibă urmările cele mai stricăcioase pentru liniștea dinlăuntru și pentru interesele superioare ale statului. De aceea biserica română a Răsăritului se roagă ca învățământul secundar să se reguleze, în interesul statului însuși, pe baza principiilor libertății, egalității și fraternității, cari nu îngăduie nici supremație religioasă, nici națională.

Felicităm pe I.P.S.S. pentru acest ton demn și energic față cu

încercările pe cât de puerile pe atât de neputincioase ale fraților maghiari de-a cufunda într-o singură apă de botez elemente etnice egale ca număr și cel puțin egale în cultură cu elementul maghiar însuși. Ceea ce am avea de observat fraților maghiari este că, dacă elementul lor etnic ar fi avut o putere înnăscută și firească de asimilare, această maghiarizare atât de mult dorită s-ar fi întâmplat fără nici o îndoială cu sute de ani înainte. Dacă de la anul 1000 după Hristos până în ziua de astăzi n-au putut s-o facă – în curs de nouă sute de ani aproape, cu toate sângeroasele încercări ale regilor de-a topi într-o religie și într-o limbă toate naționalitățile -, vor face-o astăzi în chiar epoca naționalităților, vor face-o astăzi amenințând cu pumnul cele trei mari grupuri etnice ale Europei, latini, germani și slavi, a căror creațiune este Europa însăși, cu toată cultura și civilizația ei? Oricât de mari oameni ar fi maghiarii – și desigur vom fi cei din urmă de-a nu recunoaște calitățile acestui popor, în inima sa drept și generos -, față cu marea mișcare națională a secolului nostru ne e permis să ne îndoim în mod absolut de succesul tendințelor de maghiarizare și – precum orice acțiune trezește reacțiunea – maghiarii ni se pare că nu fac, în aceste momente de cumpănă pentru Europa, decât a-și crea pericole de prisos acolo unde ele nu existaseră și-a ignora pericolele adevărate, cari vin cu totul din altă parte.

MIHAI EMINESCU

OPERA POLITICA

1882-1883, 1888-1889

„TIMPUL”, „ROMÂNIA LIBERĂ”, „FÂNTÂNA BLANDUZIEI”

EDIȚIE CRITICĂ ÎNTEMEIATĂ DE P E R P E S S I C I U S

EDIȚIE CRITICĂ ÎNGRIJITĂ DE MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Coordonator DIMITRIE VATAMANIUC

Editura Academiei RSR, 1985-1989

Vol XIII

Mihai-Eminescu.Ro